

Nederland Vertaalt 2026

Juryrapport Frans

De jury koos dit jaar als vertaalopgave Frans-Nederlands een gedicht geschreven door Antoinette Deshoulières (1638-1694). In haar eigen tijd werd ze door bewonderaars 'de tiende muze' genoemd. Ze was uitzonderlijk productief in allerlei genres, maar beoefende vooral de dichtkunst. Aan het hof van Lodewijk XIV was ze geen onbekende en ook was ze een welkome gast in de literaire salons van die tijd. Door de eeuwen heen verdween haar oeuvre nooit helemaal uit het zicht. Voltaire liet zich vol lof uit over haar literaire prestaties, haar werk werd geregeld herdrukt, en nog in 2001 brachten Jean-Louis Murat en Isabelle Huppert een cd uit met een aantal op muziek gezette gedichten van haar hand.

Entre deux draps heeft de vorm van een rondeau oftewel – een term uit de rederijkerstijd – van een rondeel. Deze vorm vergt veel poëtisch knutselwerk: ze heeft een onverbiddelijk rijmschema, een strak metrum en ze legt verplichte herhalingen op. Terwijl anderzijds het eindresultaat eruit moet zien alsof uit de losse pols een samenhangend verhaaltje op papier is gezet. Wat dat betreft is het speelse, luchtig klinkende *Entre deux draps* goed gelukt: een levendige afwisseling van de beschrijving van Iris en van het vermanende commentaar van de beschrijvende *ik*; een perspectief dat wisselt van huishoudelijk – frisgewassen lakens – naar een moralistische beschouwing over de deugd van een jong meisje. En dit alles verwoord in een gevarieerd en niet altijd gemakkelijk te interpreteren vocabulaire: *se mitonne, traître amour, raisonner avec son coeur...*

Er kwamen 67 vertalingen binnen. Een compliment aan al die dapperen, en ook een compliment aan hen die misschien een heel eind gekomen zijn maar toch zo ontevreden bleven over hun vertaalproduct dat ze besloten het maar niet in te sturen. Het vertalen van een vormvast gedicht als *Entre deux draps* stelt zoveel verschillende eisen tegelijk dat zelden aan al die eisen kan worden voldaan. Wat moet je laten vallen? Het rijm, het metrum? Moet je radicaal gaan afwijken van de betekenis? Vertalen is verliezen, al brengt vertalen ook winst in de vorm van fonkelende of zeldzame woorden, een toegespitste of verrassende interpretatie, een pakkend rijm of een vlotte zinsconstructie.

In een eerste stadium beoordeelden de drie juryleden individueel de kwaliteit van de inzendingen, waarvan de anonimiteit was gewaarborgd. Ze gaven elke vertaling een cijfer: 1, 2 of 3. Op het bureau van Verstegen & Stigter werden de toegekende cijfers geordend tot een overzicht, waarin dus maximaal 9 en minimaal 3 punten mogelijk waren. De jury was kritisch, de vieren en drieën overheersten, maar gelukkig bleven er nog genoeg hogere totaalcijfers over.

En over vooral die hogere beoordelingen is overlegd in de juryvergadering. Er gold één hoofdcriterium: ook in een vertaling moest het gedicht poëtisch blijven. Niet alle vormelementen – rijm, metrum – hoefden terug te vinden te zijn in de vertaling, maar de versregels mochten bijvoorbeeld niet extreem uitgerekt worden omdat men meende alle betekenisnuances erin te moeten onderbrengen – dan maar wat betekenisnuances minder – of een enigszins aangepaste betekenis, bijvoorbeeld lakens van satijn of zijde, in plaats van ‘fraai en stevig’. Soms ook was het rijm geforceerd en leek de vertaling te veel op een sinterklaasgedicht. Dan maar geen rijm! Er blijft altijd nog genoeg poëtisch potentieel over, bijvoorbeeld het binnenrijm of de alliteratie. Verder vonden de juryleden het minder geslaagd wanneer de terugkerende versregel *entre deux draps* in de vertaling weliswaar braaf dezelfde plaats kreeg als in het origineel, maar geen duidelijk verband meer vertoonde met de voorafgaande versregel, er als het ware losjes bij bungelde. Ook moest de in het origineel wel degelijk aanwezige ‘verhaallijn’ bij voorkeur niet versplinteren tot kreten zonder onderlinge samenhang. En dan was er het register, dat in de visie van de jury niet al te grote sprongen mocht vertonen; een familiale uitdrukking als ‘het klokje rond’ past bijvoorbeeld minder goed in een gedicht vol archaïsche taal.

Al lezend, bladerend en overlegend kwamen de juryleden tot drie nominaties. Ze volgen hieronder in alfabetische volgorde:

Fedde Douwes Dijkstra

Prima qua vorm, het gedicht leest soepel, terwijl de betekenis in deze creatieve vertaling overeind is gebleven. Woordkeus en zinsformuleringen zijn vrij, maar ze geven toch de betekenis en de sfeer goed weer: ‘juffer Iris’, ‘nu trek ik nooit voor de ander een lijn’, ‘zie maar als meisjeshart zuiver te zijn’.

Willem Kurstjens

Dit gedicht is een interessante poging om een vertaling te maken in straattaal. We treffen er uitdrukkingen in aan als ‘dissen’, ‘een oprechte chick’ en ‘met je soul ligt te smiezen’ – maar ook wel wat oplossingen uit een hoger register. Rijm en metrum zijn goed gelukt. In straattaal schrijven als je zelf niet ‘van de straat’ bent, blijft uiteraard een hachelijke onderneming.

Paul Vandermeersch

Het gedicht leest goed, ondanks wat vrijheden qua vorm. De woordkeus spreekt aan en ligt consequent in hetzelfde, enigszins verheven register: ‘met glanzende pretoogjes’, ‘hart op de tong’, ‘de schroom van een smachtende jonge meid’.

Geen van deze drie vertalingen is perfect. In combinatie maken ze duidelijk dat je in allerlei stijlen kunt vertalen. Het register is in deze drie gevallen respectievelijk vlot/neutraal, straattaalig en ietwat plechtstatig. Eén vertaling steekt volgens de juryleden duidelijk boven de rest uit. Ze waren unaniem in hun oordeel dat Fedde Douwes Dijkstra de beste prestatie heeft geleverd. Hij leverde een gedicht af dat je met plezier als een oorspronkelijk Nederlands gedicht kunt lezen. We feliciteren hem van harte met dit succes!

De jury

Margot Dijkgraaf (voorzitter)

Jeanne Holierhoek

Manik Sarkar